

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

*О. Омельчук,
старший викладач кафедри
кримінального права та
процесу ХІУП*

ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА КОНТРАБАНДУ

Призначення покарання – це завершальний етап процесу обрання судом при винесенні обвинувального вироку конкретного виду, міри кримінально-правового впливу на особу, визнану винною у вчиненні злочину, тобто передбаченого кримінальним законом суспільно небезпечного діяння, вчиненого умисно або з необережності. Призначена міра покарання може досягнути цілей покарання – тобто виправити і перевиховати засудженого, здійснити привентивний вплив як на засудженого, так і на інших осіб лише у випадку співрозмірності покарання вчиненому і його справедливості¹.

Покарання може бути визнане справедливим лише у тому випадку, якщо суд призначить його з урахуванням всієї сукупності обставин у конкретній справі. Це – призначення покарання в межах відповідної статті Особливої частини Кримінального кодексу (далі - КК), з урахуванням положень Загальної частини КК, з урахуванням характеру і ступеня суспільної небезпеки злочину й особи винного, пом'якшуючих і обтяжуючих обставин, а також з урахуванням впливу призначеного покарання на виправлення засудженого і на умови життя його сім'ї².

Згідно із ч. 1 ст. 201 КК України контрабанда карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією предметів контрабанди. Санкція ч. 2 ст. 201 КК України передбачає відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією предметів контрабанди та з конфіскацією майна. Відносна визначеність санкцій цієї статті дозволяє суду відповідно до вимог ст. 65 КК України враховувати характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, особу винного, обставини справи, які пом'якшують і обтяжують відповідальність і тим самим максимально індивідуалізувати покарання винного.

Загальні засади (критерії) призначення покарання, відповідно до ч. 1 ст. 65 КК України, складаються з таких трьох положень: а) суд призначає покарання у межах, установлених у санкції статті Особливої частини цього кодексу, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; б) суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини цього кодексу; в) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання³.

Суть першого критерію полягає в тому, що суд призначає покарання лише у межах санкції статті Особливої частини КК України, за якою кваліфіковані дії винного. При відносно визначених санкціях ст. 201 КК України, де вказаний мінімум і максимум

¹ Уголовное наказание (монографическое исследование). Руководители авторского коллектива: академик НАН Украины, академик УАПН Шемшученко Ю. С., доцент Титаренко Ю. Л. – Киев-Донецк, 1997. - С. 162.

² Курс уголовного права. Общая часть. Т. 2. Учение о наказании: Учебник для вузов / Под ред. доктора юридических наук, профессора Н. Ф. Кузнецовой и кандидата юридических наук, доцента И. М. Тяжковой. – М.: Издательство Зерцало, 1999. - С. 80.

³ Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. – К.: Атіка, 2001. – 160 с.

покарання, суд може призначити покарання лише в цих межах. Ні за яких умов суд не може визначити покарання вище того максимуму, який встановлений в санкціях ст. 201 КК України. Однак суд за наявності обставин, передбачених ст. 69 КК України, вправі визначити покарання, нижче від найнижчої межі, передбаченої санкцією відповідної частини ст. 201 КК України, у чому знаходить своє відображення принцип гуманності покарання⁴.

Ми, звичайно, підтримуємо доцільність існування даного принципу і вважаємо абсолютно виправданою наявність в Загальній частині КК України ст. 69, яка передбачає призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, але з іншого боку ми не можемо не звернути увагу на суперечність, яка міститься у розділі XI КК України "Призначення покарання". Так, з одного боку згідно п. 1 ч. 1 ст. 65 КК України суд призначає покарання у межах, установлених у санкції статті і з буквального розуміння суті даного положення суд не може виходити за межі санкції, а з іншого боку має місце згадана вище ст. 69 КК України. На наш погляд, це дещо суперечить першому критерію загальних засад призначення покарання і виглядає дещо нелогічно. На нашу думку, доцільно доповнити зміст п. 1 ч. 1 ст. 65 КК України наступним формулюванням "...за винятком можливості застосування підстав призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом".

Слушною також є позиція П. А. Вороб'я, М. Й. Коржанського та В. М. Щупаковського, котрі вказують на те, що межі покарання деяких статей настільки широкі, що з однієї межі не видно другої, протилежної. Такі широкі межі в санкціях цих статей призводять до того, що покарання за злочин встановлює не законодавець, а суд. Не можна вважати виправданим такий широкий простір для судового розсуду. Судовий розсуд необхідно обмежити. Для цього було б достатньо встановити відстань між нижчою та верхньою межею санкції 2-3 роки (а може і 1-2 роки) позбавлення волі. Взагалі варто було б обговорити і таке питання: а чи потрібно, доцільно встановлювати в кримінальному законі такі занадто невизначені санкції? Такий великий розрив між верхньою і нижчою межею санкції руйнує сутність правосуддя, оскільки за таких умов тяжкий злочин може бути покараним м'якше, ніж злочин, який до тяжких не належить. Руйнуються всі засади правосуддя, якщо покарання призначається так свавільно. Санкція втрачає своє призначення складової частини кримінально-правової норми⁵.

За загальними правилами санкція визначає вид і межі призначення основного покарання. Додаткові покарання можуть призначатись судом лише тоді, коли вони передбачені в санкції норми кримінального закону, за якою кваліфікуються дії винного. При чому ці додаткові покарання можуть вказуватися в санкції як обов'язкові (у ст. 201 КК України – конфіскація предметів контрабанди та конфіскація майна) або факультативні. Ті суди, практику розгляду справ котрих ми розглянули, при призначенні покарання в справах про контрабанду далеко не у всіх випадках застосовували конфіскацію особистого майна винного, але в усіх без винятку справах застосовували конфіскацію предметів і знарядь контрабанди, якщо останні мали місце [1-25].

У справах про контрабанду підлягають конфіскації як знаряддя злочину транспортні засоби, якщо вони були обладнані спеціальними сховищами для приховування товарів або інших цінностей при переміщенні їх через митний кордон України. Так, Жовківським районним судом при розгляді кримінальної справи В., який намагався вивезти з України предмети контрабанди, приховані у конструктивних порожнинах власного автомобіля, які піддавалися розбиранню і монтажу, суд

⁴ Бажанов М. И. Уголовное право Украины. Общая часть. - Днепропетровск: Пороги, 1992. - С. 31.

⁵ Воробей П. А., Коржанський М. Й., Щупаковський В. М. Завдання і дія кримінального закону. – К., 1997. - С. 126-127.

правомірно кваліфікував його дії як замах на контрабанду і засудив його до п'яти років позбавлення волі з конфіскацією особистого майна. Рішенням суду автомобіль, що належав В., конфіскований як засіб вчинення злочину в дохід держави⁶.

Як відомо, суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини КК України. Стосовно призначення покарання за вчинений злочин дотримання цієї вимоги означає, що суд повинен як передумову покарання встановити: а) що вчинене особою діяння містить в собі ознаки певного складу злочину; б) у справі немає обставин, які виключають відповідальність (неосудність, крайня необхідність), у вивчених нами справах таких обставин не було; в) з'ясувати доцільність призначення покарання неповнолітньому (Розділ XV КК України) або звільнення особи від покарання в порядку ст. 44-49 КК України (у розглянутих справах про контрабанду всі суб'єкти злочину були повнолітніми, а норми КК України про звільнення від кримінальної відповідальності не застосовуються при розгляді тяжких (ч. 1 ст. 201 КК України) та особливо тяжких (ч. 2 ст. 201 КК України) злочинів; г) призначаючи покарання за готування або замах на злочин, враховувати ступінь здійснення злочинного умислу і причин, через які злочин не був доведений до кінця (ст. 14, 15 КК України); д) при призначенні покарання співучасникам потрібно враховувати ступінь і характер участі осіб у вчиненому злочині (ст. 27 КК України) – дані вимоги виконувались судами у вивчених справах; е) призначаючи покарання, обов'язково виходити з мети, яку покликано забезпечити покарання в кримінальному праві (ч. 2 ст. 50 КК України); є) суворо керуватися тією системою і видами покарань, які визначені в ст. 51 КК України; ж) при призначенні покарання певного виду виходити з його характеру, умов застосування, строків, визначених у Загальній частині КК України; з) застосовуючи додаткові покарання, не передбачені в статтях Особливої частини КК, призначати їх за умов, указаних у відповідних нормах Загальної частини КК (наприклад, при призначенні позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання, коли воно не передбачене в санкції, керуватися вимогами ст. 55 КК України); и) при призначенні покарання за сукупністю злочинів або сукупністю вироків, визначати остаточне покарання відповідно до ст. 70 і 71 КК України. Із аналізу судової практики судів Львівської області за 1995 – 2000 роки видно, що лише 5 % засуджених за контрабанду вчинили це діяння у сукупності з незаконним перетинанням державного кордону (ст. 331 КК України), контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів (ст. 305 КК України), підробкою документів (ст. 358 КК України). У всіх випадках вищевказані суди призначали покарання в силу статті, що передбачає призначення покарання за сукупністю злочинів за кожен злочин, що входить в сукупність, а потім визначали остаточне покарання за сукупністю злочинів в основному шляхом поглинання менш суворого покарання більш суворим^{7, 8, 9, 10, 11, 12, 13}; і) враховувати вимоги всіх інших норм Загальної частини КК про застосування покарання (наприклад, про зарахування строку попереднього ув'язнення і под.).

Суди повинні неухильно додержуватись вимог закону про індивідуалізацію покарання з урахуванням характеру і ступеня суспільної небезпечності контрабанди,

⁶ Архів Жовківського районного суду Львівської області. 1995 рік. Справа №1-115.

⁷ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-19.

⁸ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-45.

⁹ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-19.

¹⁰ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-33.

¹¹ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-130.

¹² Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1998 рік. Справа № 1-212.

¹³ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1999 рік. Справа № 1-224.

даних про особу винного й обставини справи, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, та роз'яснень Пленуму Верховного Суду України, що містяться в постанові від 22.12.95 р. № 22 "Про практику призначення судами кримінального покарання"¹⁴.

У зв'язку з тим, що згідно з санкцією ч. 2 ст. 201 КК України конфіскація майна засудженого є обов'язковим додатковим покаранням, її незастосування можливе лише за наявності обставин, передбачених ст. 69 КК України, з наведенням у резолютивній частині вироку мотивів прийнятого рішення і посиланням на зазначену норму закону¹⁵. На практиці незастосування даного виду покарання трапляється досить часто. Серед вивчених нами кримінальних справ у 55 % вироків суд не застосовував даний вид покарання, обґрунтовуючи відповідним чином своє рішення.

Також у одному із усіх розглянутих нами судових вироків, суд, враховуючи те, що на утриманні у підсудного знаходиться батько інвалід, визнав за можливе призначити конфіскацію 1/2 частини особисто належного йому майна¹⁶.

Ігнорування вимог Загальної частини КК України призводить на практиці до порушення закону і призначення покарання, яке не відповідає принципам його призначення.

Третій критерій загальних начал призначення покарання полягає в тому, що суд враховує ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

На відміну від статті про загальні начала призначення покарання, котра містилася у КК УРСР від 28.12.1960 року, чинний КК України, зокрема ст. 65 не містить вказівки на те, що при призначенні покарання суд керується правосвідомістю.

На нашу думку, потрібно відверто визнати, що, керуючись правосвідомістю, окремі судді інколи переслідували власні, іноді навіть злочинні інтереси. Не можна в даному випадку не погодитися з позицією П. А. Вороб'я, М. Й. Коржанського та В. М. Щупаковського про те, що у цивілізованому, правовому суспільстві суд не може (не повинен) керуватися правосвідомістю, для цього йому потрібен відповідний закон¹⁷.

Такої ж позиції дотримується і професор В. К. Грищук, котрий зазначає, що є недопустимою вказівка на правосвідомість – "керується правосвідомістю". На нашу думку, суд має керуватися кримінальним законом, оскільки правосвідомість- явище не конкретне, а абстрактне. У кожного судді вона є різною, і коли допустити можливість керуватися правосвідомістю, то про єдність законності й рівність громадян перед законом, а отже гуманність і справедливість, можна говорити лише умовно в теоретичному плані. Верховенство закону має забезпечити і єдність законності, і рівність громадян перед кримінальним законом¹⁸.

Звичайно, сам термін правосвідомість не містить у собі ніяких негативних рис, але інша справа, як це розуміють деякі судді. В цілому ми вважаємо, що існування даного принципу є недоцільним, оскільки він дає можливість тим суддям, які іноді переслідують не лише законні інтереси, додаткові можливості для зловживання владою.

¹⁴ Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.95 р. № 22 "Про практику призначення судами Кримінального покарання" // Право України. – 1996. – № 4. – С. 65-71.

¹⁵ Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.02.99 р. № 2 "Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил" // ВВС України. – 1999. – № 2, п. 18.

¹⁶ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-118.

¹⁷ Воробей П. А., Коржанський М. Й., Щупаковський В. М. Завдання і дія кримінального закону. – К., – 1997. – С. 127.

¹⁸ Грищук В. К. Проблеми кодифікації кримінального законодавства України. – Львів: Львівський університет. – 1993. – С. 88.

Щодо питання про характер і ступінь суспільної небезпеки, які враховуються судом як елемент загальних начал призначення покарання, то широко розповсюджена думка, згідно з якою характер суспільної небезпеки вчиненого злочину – це не індивідуальна ознака конкретного злочинного діяння, а ознака, яка характеризує всі злочини певної групи чи виду¹⁹.

Як уже зазначалось, законодавець відносить контрабанду до тяжких злочинів (ч. 1 ст. 201 КК України), а її кваліфікований вид до особливо тяжких (ч. 2 ст. 201 КК України). Тому він вимагає застосування більш суворого покарання, на відміну від злочинів, які не являють собою великої суспільної небезпеки. Ступінь суспільної небезпеки, який мусить враховувати суд при визначенні покарання, визначає тяжкість конкретного злочину. Він залежить від індивідуальних особливостей цього злочинного діяння. Тому, виходячи з конкретних обставин справи, суд і повинен визначати ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину²⁰.

При призначенні покарання суд враховує особу винного, оскільки її характеристика має дуже важливе значення при призначенні конкретної міри покарання.

Відомості про підсудного потрібні, зокрема, для вирішення таких кримінально-правових питань: про можливість та доцільність притягнення особи до кримінальної відповідальності та передачу винного на поруки; кваліфікацію дій (повторність тощо); наявність обставин, котрі пом'якшують або обтяжують відповідальність; вид та розмір покарання, яке найбільш доцільно призначити для виправлення та перевиховання; причини та умови, що сприяли вчиненню злочину; для найповнішого відшкодування збитків, заподіяних злочинцем; розгляду справи у касаційній та наглядовій інстанціях.

Таким чином, для досягнення завдань, передбачених ст. 1 КК України, недостатньо встановити лише ознаки, властиві особі як суб'єкту злочину (вік, осудність). Для цього необхідно зібрати відомості, що характеризують особу як особистість (п. 3 ст. 64 КПК України): ставлення до праці, навчання, риси характеру, стан здоров'я, сімейний стан, дані про попередні судимості. Усе це допомагає зрозуміти, хто стоїть перед судом: людина, котра випадково помилилась, чи яка йшла до вчинення злочину цілеспрямовано, а можливо особу до вчинення злочину змусили певні сімейні, життєві обставини. Об'єктивна оцінка підсудного може мати місце лише з урахуванням як позитивних, так і негативних його якостей. Тому, постановляючи вирок, суд повинен взяти до уваги відомості, що всебічно характеризують згадану особу, встановити в сукупності пом'якшуючі та обтяжуючі відповідальність обставини, визначити місце і значення кожної з них у кримінальній справі і на підставі цього призначити покарання²¹. З цього приводу важливим є роз'яснення пленуму Верховного суду України, про те, що, з'ясовуючи дані про особу підсудного, суд повинен досліджувати його вік, стан здоров'я, поведінку до вчинення злочину в побуті та за місцем роботи чи навчання, його минуле (судимості, адміністративні стягнення, якщо вони мали місце), дані про сім'ю (наявність на утриманні дітей та осіб похилого віку, стан їх здоров'я, матеріальний стан сім'ї) тощо.

Пом'якшуючі та обтяжуючі відповідальність обставини часто включаються в закон як ознаки складу злочину. У диспозиціях ч. 1 та 2 ст. 201 КК України вказані такі ознаки: великий розмір контрабанди; за попередньою змовою групи осіб; особою, раніше судимою за злочин. У зв'язку з цим надзвичайно велике значення має питання: чи має суд право посилатися на ці обставини як на обтяжуючі чи пом'якшуючі

¹⁹ Курс советского уголовного права. Часть общая. – Т. 2. – Л.: Изд-во ЛГУ. – 1970. – С. 325.

²⁰ Советское уголовное право. Часть общая. – М.: Юрид. лит., 1972. – С. 386.

²¹ Ткачук О. Дослідження в суді доказів, які характеризують особу підсудного // Право України. – 1996. – №12. – 47-48.

відповідальність обставини? Це питання в літературі залишається дискусійним. Більшість авторів дотримуються думки, що там, де пом'якшуючі й обтяжуючі обставини включені законом як ознаки складу злочину, суд не може посилатися на них при визначенні покарання²². Такої ж позиції дотримується судова практика: у тих випадках, коли та або інша обставина, передбачена в законі як пом'якшуюча або обтяжуюча відповідальність, зазначена в диспозиції статті Особливої частини КК як одна з ознак злочину, вона (обставина) додатково не повинна враховуватись як пом'якшуюча або обтяжуюча відповідальність при призначенні покарання за цей же злочин²³. Дане положення також закріплене в ч. 3 ст. 66 КК України²⁴.

Врахування обставин, які пом'якшують і обтяжують відповідальність, є суттєвим компонентом загальних начал призначення покарання, який сприяє призначенню справедливих покарань²⁵.

Оскільки кримінальний закон не встановлює вичерпний перелік обставин, які пом'якшують покарання, то суд може визнати такими, що його пом'якшують, й інші обставини, не зазначені в частині першій ст. 66 КК України. Серед вивчених нами справ про контрабанду суди до таких обставин відносили наступні: наявність на утриманні у підсудного малолітніх дітей^{26, 27, 28, 29}, тяжка хвороба дитини, яка знаходиться на утриманні підсудного^{30, 31, 32, 33}, тяжкий стан здоров'я самого підсудного^{34, 35}, знаходження на утриманні підсудного вагітної дружини³⁶, підсудний є учасником ліквідації аварії на ЧАЕС^{37, 38}, знаходження на утриманні підсудного батьків інвалідів³⁹ та інші. Існують також випадки, коли суд відносить до пом'якшуючих обставин те, що підсудними, які вчинили контрабанду, є мати та дочка⁴⁰. У даному випадку така пом'якшуюча обставина є досить сумнівною. І тому судам потрібно більш аргументовано обґрунтовувати застосування даного факту як пом'якшуючого відповідальності винної особи, а не просто обмежуватися вказівкою, що вона є пом'якшуючою, тим більше, що дана обставина не передбачена кримінальним законом як така.

Поряд з пом'якшуючими відповідальність обставинами, із розглянутих нами судових вироків, ми з'ясували, що суди при розгляді справ про контрабанду враховують і обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність. Пленум Верховного суду України вказує, що наведений у ст. 67 КК України перелік обставин, що обтяжують відповідальність особи, є вичерпним, тому суд у вирокі не вправі посилатися на інші обтяжуючі обставини, не передбачені цією статтею (невизнання підсудним своєї вини, невідшкодування шкоди тощо)⁴¹.

²² Советское уголовное право. Часть общая. – М.: Юрид. Лит., 1982. – С. 371.

²³ Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.95 р. № 22 "Про практику призначення судами Кримінального покарання" // Право України. – 1996. – № 4, абз. 5 п. 2.

²⁴ Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. – К.: Атіка, 2001. – 160 с.

²⁵ Российское уголовное право. Общая часть: Учебник. – М.: Спарк, 1997, с. 320.

²⁶ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-94.

²⁷ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-129.

²⁸ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-181.

²⁹ Архів Шевченківського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-465.

³⁰ Архів Залізничного районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-701.

³¹ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-144.

³² Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-145.

³³ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-60.

³⁴ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-157.

³⁵ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-269.

³⁶ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-246.

³⁷ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-228.

³⁸ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-287.

³⁹ Архів Личаківського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-280.

⁴⁰ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-159.

⁴¹ Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.95 р. № 22 "Про практику призначення судами Кримінального покарання" // Право України. – 1996. – № 4, абз. 4 п. 2.

Незважаючи на те, що тенденція до збільшення кількості кримінальних справ про контрабанду відносно стійка, перспективи і можливості їх судового вирішення залишаються невеликими. Так, за даними Служби безпеки України, до суду доходить тільки 25 % порушених митними органами кримінальних справ з контрабанди, а карається лише десята частина обвинувачених⁴².

Говорячи про судові помилки при розгляді кримінальних справ про контрабанду, доцільно навести приклад з судової практики Мостиського Районного суду Львівської області (справа № 1-37/97 р.). Громадянин України Ч. (без визначеного місця проживання) був затриманий співробітниками митниці при спробі вивезення за межі України предметів контрабанди. Поряд із призначенням умовного покарання з іспитовим строком на два роки, у вирок містилась вказівка на те, що міру запобіжного заходу до вступу вироку в законну силу змінити з утримання під вартою на підписку про невиїзд з постійного місця проживання. Виникає питання, про яке постійне місце проживання йде мова, коли дана особа його не має. Звичайно дана помилка не ускладнює становище підсудного, але, як і будь-яка судова помилка, вона все ж є недопустимою⁴³.

1. *Архів Жовківського районного суду Львівської області. 1995 рік. Справа № 1-115.*
2. *Архів Залізничного районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-701.*
3. *Архів Личаківського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-280.*
4. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-19.*
5. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-45.*
6. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-94.*
7. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-118.*
8. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-144.*
9. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-145.*
10. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-157.*
11. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-159.*
12. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-228.*
13. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-246.*
14. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1996 рік. Справа № 1-287.*
15. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-19.*
16. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-33.*
17. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-37.*
18. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-130.*
19. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-269.*
20. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1998 рік. Справа № 1-212.*
21. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1999 рік. Справа № 1-224.*
22. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-60.*
23. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-129.*
24. *Архів Мостиського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-181.*
25. *Архів Шевченківського районного суду Львівської області. 2000 рік. Справа № 1-465.*
26. *Бажанов М. И. Уголовное право Украины. Общая часть. Днепропетровск: "Пороги" - 1992 - 166 с.*
27. *Воробей П. А., Коржанський М. Й., Щупаковський В. М. Завдання і дія кримінального закону. - К., - 1997. - 156 с.*
28. *Гришук В. К. Проблеми кодифікації кримінального законодавства України. - Львів: Львівський університет. - 1993. - 137 с.*
29. *Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. - К.: Атіка, 2001. - 160 с.*

⁴² Спектор Г. Таможня дает добро? Предварительные итоги работы таможенной службы Украины // Финансовая Украина. - 1997. - 11 февраля. - С. 30.

⁴³ Архів Мостиського районного суду Львівської області. 1997 рік. Справа № 1-37.

30. Курс советского уголовного права. Часть общая. – Т. 2. – Л.: Изд-во ЛГУ. – 1970. – 672 с.
31. Курс уголовного права. Общая часть. Т. 2. Учение о наказании: Учебник для вузов / Под ред. доктора юридических наук, профессора Н. Ф. Кузнецовой и кандидата юридических наук, доцента И. М. Тяжковой. – М.: Издательство Зерцало, 1999. – 400 с.
32. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.95 р. № 22 “Про практику призначення судами Кримінального покарання” // Право України. – 1996. – № 4. – С. 65-71.
33. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.02.99 р. № 2 “Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил” // ВВС України. – 1999. – № 2. – С. 2-5.
34. Российское уголовное право. Общая часть: Учебник. – М.: Спарк, 1997. – 454 с.
35. Советское уголовное право. Часть общая. – М.: Юрид. лит. – 1972. – 583 с.
36. Советское уголовное право. Часть общая. – М.: Юрид. лит. – 1982. – 439 с.
37. Спектор Г. Таможня дает добро? Предварительные итоги работы таможенной службы Украины // Финансовая Украина. – 1997. – 11 февраля. – С. 30.
38. Ткачук О. Дослідження в суді доказів, які характеризують особу підсудного // Право України. – 1996. – №12. – С. 47-48.
39. Уголовное наказание (монографическое исследование). Руководители авторского коллектива: академик НАН Украины, академик УАПН Шемшученко Ю. С., доцент Титаренко Ю. Л. – Киев-Донецк. – 1997. – 320 с.

*Р. Кулинич,
асистент кафедри математики,
статистики
та інформаційних технологій
ХІУП*

СТАТИСТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК МЕТОД СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Одним з найбільш важливих методів соціологічного дослідження діяльності правоохоронних органів є метод статистичного спостереження. Позитивним при цьому є те, що анонімність анкетування надає можливість респондентам вільно висловлювати свої думки, а аналітику об'єктивно оцінити одержані результати. Сучасний етап боротьби із злочинністю вимагає від суспільства доводити до відома правоохоронних органів пануючі у думках громадян стереотипи щодо діяльності цих органів держави.

При проведенні даного дослідження була використана технічна підтримка Центру соціологічних досліджень Хмельницького інституту регіонального управління та права. Метою даного дослідження є вивчення суспільної думки про діяльність міліції регіону.

Основними завданнями спостереження були:

1. Дослідження результатів існування системи “населення – міліція”.
2. Виявлення проблемних питань діяльності міліції та шляхи їх усунення.

Об'єктом спостереження виступили студенти IV та V курсів юридичного факультету Хмельницького інституту регіонального управління та права, а одиницею спостереження – кожний окремий студент. Дослідження проводилось з 1.10.01 по 22.10.01. Формою спостереження було спеціально-організоване статистичне спостереження, вид спостереження – одноразове, суцільне. Опитування респондентів проводилося